

MÜƏLLİM YARATDIĞINI SEV

(MÜƏLLİM VƏ CƏMIYYƏT)

"Bədbəxt", "Xoşbəxt" cəmiyyət, "mən bu cəmiyyətdə xoşbəxt ola bilmirəm" kimi ifadələri çox işlədir və çox eşidirik. Xoşbəxt cəmiyyət nədir? Təbii hamımız "xoşbəxt olduğum cəmiyyət" deyə düşünəcəyik. Bəs bu cəmiyyət necə olur və ya olmalıdır? Dövlət qanunlarına hörmət edən, qoruyan, azad, ədalətli, rüşvətsiz yaşayan, sülhsevər, sevgi dolu, bərabər-hüquqlu və s. və ilaxir kimi insanların birliyi - gözəl Vətəndaş cəmiyyəti təsəvvür edin. Nə gözəl! İnsanlar xoşbəxtdirsə, cəmiyyət xoşbəxtdir. Əslində cəmiyyət xoşbəxtlik yaratmır, insanlar xoşbəxt cəmiyyət yaradır: Xoşbəxt birliklə vəhdətdə olmaq, iş birliyi etmək, ona arxalanmaq olar. Belə cəmiyyətin dövləti daha güclü olur. Hər insan birliyi cəmiyyət ola bilmir nə yazıq ki... Vətəndaş cəmiyyəti, ya cəmiyyət haqda ilkin fikirlərə Platonun, Aristotelin, Sisonun və başqa qədim yunan-roma filosoflarının əsərlərində rast gələsək də, bu günümüzdə qədər bütün filosofların, mütəfəkkirlərin fikirlərindən ümumi bir nəticə alınır: cəmiyyətsiz dövlət, dövlətsiz cəmiyyət olmur. Dövlət və cəmiyyət bir - birini tamamlamalıdır. Əslində dövlət cəmiyyət üçündür. Cəmiyyətdəki problemlər dövlət və cəmiyyət arasında uçurum yaradır. Deməli, cəmiyyətdəki problemlərin yaranmasında birbaşa rolunu müəllim birbaşa dövlətinə xəyanət edir.

Sovet dövründə böyümüşəm və mən tək deyiləm. Böyük bir nəsil var. Gizli bir tərəfi də yox bunun. Bu mənim həyatımdı - illərimdi. Müəllim ailəsi idik. Çətinliyimiz vardı. Yəni onda da katib, mağaza müdiri, ya kolxoz sədri kimi dolanırdı müəllim. Ancaq heç vaxt maaş azlığı gündəmdə olmurdu. Çünki müəllim maaşına görə yox, daha çox cəmiyyətdəki yerinə, cəmiyyətin münasibətinə, düşüncəsinə görə hörmətli idi. Fəxrle "müəlliməm" deyirdi. "Müəllim" sözü hörmət doğururdu. Mən də müəllim ailəsindən olduğumdan qürur duyurdum. Nümunəvi, əlaçlı şagird olsam da, müəllim ailəsindən olduğum 5 + 1 nüfuzu verirdi. Müəllim kasıb,

çəkinmədən hər cür tənqid obyektinə (hətta təhqir), hüquqsuz kimi tanınırdı. İndi vəziyyət başqadır. "Kasıblar" sırasına müəllimlər də aiddir. Yəni mən bu kasıb sözünü fağır, yazıq, kimi işlədirəm. İndi "güclülər" imkanlı ailələr və onların övladlarıdır. Mağaza və ya restoran işlədən birinə müəllim nə deyə bilər? Heç nə. Hətta qarşı tərəf çox mədəni, anlayışlı olsa belə, müəllim elə bilir ki, ona söz demək olmaz. Çünki müəllim çalışıb - vuruşub hörmətdən düşüb. Çünki 21 - ci əsrin ikinci onilliyinin son ilini yaşamağa hazırlaşsaq da, hələ təhsil müəssisələrində, yəni elm, mənəviyyat ocaqlarında rüşvətlə mübarizə aparırıq. Müəllimin bu günkü hörmətsiz durumunun əsas səbəblərindən birincisi "rüşvət" sözünün adıyla yanaşı çəkilməsidir. Belə cəmiyyətin problemləri olacaq və hamı onlarla üz - üzə qalacaq. Başqa necə ola bilər? Ola bilərmi?

Əlbəttə yox! Təəssüf ki, müəllim vətəndaşı - cəmiyyəti düşünür. Yəni gördüyü işin məsuliyyətini aydınlaşdırma bilmir. Bacarmır? Çoxu bacarmır. Bilirəm ki, "Müəllim günü"dür. Bilirəm ki, müəllimlərin "pul yığılması" və ya "pul yığılması" mövzusu gündəmdədir artıq. Həmişə müəllimləri müdafiə edən yazılar yazırdım. İndi istəmədim. Çünki "filan qədər pul yığın" deyən müəllimlər var. Və yazını onlara ünvanlayıram. Təkrar olsa da, cəmiyyəti yaradan insandır. İnsanı yaradan isə ilk növbədə müəllimdir. Cəmiyyətin, dövlətin ən böyük gücüdür əslində. Bəs niyə belə "sayılmaz" haldadır? Müəllimi bağbana da, loğmana da, rəssama, şairə də mən özüm bənzətmişəm. Amma necə bağban? Qanqal yetişdirənmidi? Ya necə loğman? Xəstə ayağın yerinə sağlam ayağı kəsənmidi? Heç bilirsiz, hər il nə qədər qanqal, sağlam ayağı kəsən yetişdiririk? Bilmirsiniz. Bunu anlamaq üçün evinizdəki, ətrafınızdakı ailələrə, uşaqlara diqqət edin. Əksərinin məqsədi yoxdu. Harda oxuyacaqlarını dəqiq bilmirlər; çoxu universitetlərə "harasa keçərəm" prinsipi ilə hazırlaşır. Müəllim olmaq məqsədi, arzusu olmayan biri necə müəllim olar? Təbii ki məqsədsiz şagirdlər yetişdirər. Halbu-

ki sürücü olmaq da, həkim olmaq da arzu olmalıdır. Arzuları, məqsədləri olan şagirdlərimiz də var. Onlar şagird kimi də seçilir və ümidimiz onlardır. Belə şagirdlərə rüşvət havası yaşatmaq ən böyük günah, ən başlanılmaz səhv, ən çəkilmez ağrıdır. Buna səbəb olan müəllimin heç nədən şikayətlənmək haqqı yoxdur. Mən müəllimi təbrik etməyin ələhinə deyiləm. Əksinə, istərdim ki, imkanı çərçivəsində şagirdlər müəllimlərini təbrik etsin (Kasıb hamının imkanı olmaydı ilk növbədə). Mən də bayramlarda müəllimlərimi təbrik etmək istəyirdim. Hətta arada mənə verilən 20 - 30 qəpiyi aylarla yığıb hədiyyə aldığım müəllimlərim də olub. Müəllimi müəllim bayramında kim təbrik etməlidir ki? Amma məcburən, qorxudan deyil, sevgilə, sevdikləri üçün, arzuladıqları üçün. "Bu müəllimə 5 manat, o birinə 20, digərinə 50 manat pul yığılır" - fikri ortalarda dolaşmadan. Rüşvətin nəfəsini duyan şagird rüşvətsiz cəmiyyət qura bilməz. Onun cəmiyyəti müəllimə hörmət etməz.

Burda bir əsas məsələni də nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Müəllimin bu günkü halı məktəb - şagird - valideyn üçlüyündə tarazlığın pozulduğundan laqeydləşməsidir. Yəni müəllimin həmişə haqsız təqdim edilməsidir. Elə vəziyyət yaranıb ki, şagird, ya onun valideyni həmişə haqlıdır. Müəllimin özünümüdafiə haqqı da əlindən alınıb. Valideyn övladını məktəbə niyə göndərdiyi haqda deyil, müəllimin nə dediyi haqda düşünür. Ən intizamsızın özü də, valideyni də adamla polis kimi danışır: "səni cəzalandıraram" yəni. Heç kəs öz vəzifəsi haqda düşünür. Bu ağrı başqa bir yazının mövzusu olaraq qalsın.

Böyük öndərimiz Heydər Əliyev deyib: Təhsil hər bir dövlətin, ölkənin, cəmiyyətin həyatının, fəaliyyətinin mühüm bir sahəsidir. Cəmiyyət TƏHSİL - SİZ İNKİŞAF EDƏ BİL - MƏZ". "Niyə inkişaf edə bilməz? Bunu düşünək. Düşünək ki, bayram etməyə haqqımız olsun. 5 oktyabr - müəllim günüdür. Bəlkə də bu gün üçün yazı bir az sərt oldu. Amma faktlarla üzləşəndə çarəsiz qalırsan. Çarəsizliyimi si-

zinlə bölüşdüm. Bəs nə arzulanırdım? Ədalətli cəmiyyət istəyirsən, ədalətli ol. Yaradığını sev. Yaradığın O - cəmiyyət də səni sevsin. Və sevgilə desin: Bayramın mübarək!" Cəhd edək. Bəlkə alındı?

Əlavə: Təhsildə yeniliklər yaxşıdır. Amma məktəb təcrübə sahəsi deyil, Məsələn, bizdə banan bitmir. Güclə banan əkmək olmaz. Elə zəfəran kimi qiymətli bitki becərək. İndi məktəb direktorlarının yerini dəyişirlər. Yenilikdi. Niyəsini biz anlamırıq. Əgər başqa məktəbdə vəziyyəti düzəltmək üçün yerdəyişmə edirsənsə, pis direktoru işdən azad edin. Yerini niyə dəyişirsiniz? Bu tədris ilində bizim yaxşı direktoru keçiriblər başqa məktəbə. Adam 5 il idi işləyirdi. Cavan, savadlı kadrdı. Bizim üçün təzə idi, "köhnə" iməsinə vaxt çatmadı. Yenicə doğma-laşdırdı ki, apardılar. Yasamal rayonu 31 nömrəli məktəbdən danışırım. Məktəb elə yer deyil ki, ciddi səbəb olmadan direktoru dəyişsən. Yeni şikayət - filan yoxdu. Bir qəpik belə yığılmasına imkan vermirdi. Məktəb ayrı bir mühitdi, ərazisi, əhalisi var. Yüzlərlə şagirdi, minlərlə valideyni var. Bu ərazini, bu mühiti öyrənmək, araşdırmaq, uyğunlaşmaq elə asan deyil. Yeni direktor Akif Əliyevdən narazı deyilik. Çox mədəni insandır. Peşəkarı təcrübəsi, savadı öz yerində. Amma onun işlədiyi Nəsimi rayonu 19 nömrəli məktəbin kollektivi də bu yerdəyişməni anlamır. Bizdən şagirdlərin hüququnu qorumaq tələb olunur. Bir sözə görə müəllim işdən çıxarılır. Bəs bir məktəb kollektivinin hüququ yoxmu? Ümumiyyətlə, direktorların dəyişməsi müsbət nəticə vermirdi. Mən Təhsil Nazirliyinin işinə qarışıram. Haqqım da yox. İllərin təcrübəsi danışır. Hörmətli yazığımız Aqil Abbasın yazılarından birində "əvvəllər məktəblər direktorların adı ilə tanınardı" kimi maraqlı və özünü doğruldan fikir oxumuşdum. Əlbəttə, söhbət əsildən gedir, məktəbi hörmətli edən Şəxsiyyətdən gedir. Sadəcə o Şəxsiyyətləri tapmaq lazımdır. Şəxsiyyət olmaq, onları tapmaq, dəyər vermək arzusu ilə...